

Het Syrische Drama

Het Syrische Drama

De oorlog in Syrië in Irak

Marcel Kramer

Schrijver: Marcel Kramer
Coverontwerp: Marcel Kramer
ISBN:
© Marcel Kramer

Voorwoord

Het gebroken hart van het Midden-Oosten

In de kapotgeschoten wijk Hanano, gelegen in de noordelijke Syrische metropool Aleppo, zwerven mensen rond zonder een duidelijk doel voor ogen. Eens waren zij burgers geweest van de Syrische Arabische Republiek. Zij hadden in het oude centrum van Aleppo hun kleine winkeltjes gehad, werkten als arbeiders in de industriële zone Sheikh Najjar, gelegen net buiten de stad. Anderen waren leraren geweest, of jongeren die studeerden aan de universiteit van Aleppo, een van de grootste universiteiten van Syrië. Nu echter waren zij ontdaan van hun menselijkheid. Jaren van burgeroorlog in hun stad hadden hun leven grondig op zijn kop gezet. De vluchtelingen die in Hanano verblijven verstijven bij het horen van de motoren van vliegtuigen en helikopters. Angstige ogen richtten zich op de hemel, bang dat hun gebouw het volgende doelwit van zijn van een vatenbom van het regeringsleger, dat de wijk dag en nacht met zware wapens bestookt. Tussen de vluchtelingen staan grimmige strijders, de meesten van hen gekleed in alledaagse kleding. Zij dragen lichte wapens en explosieven en turen naar de hemel, op zoek naar het vliegtuig dat langzaam rondcirkelt boven de stad. Deze mannen behoren tot de gewapende oppositie, het netwerk van honderden brigades en gewapende groepen dat het regime van president Bashar al-Assad sinds 2011 bestrijdt.

De strijders in Hanano klagen dat ze niet genoeg geld en wapens hebben op het langzaam oprukkende regeringsleger

te verslaan. Bovendien werpen zij elkaar zo nu en dan vreemde en ongemakkelijke blikken toe. De ene groep strijders behoort tot het gematigde Hazm, een beweging die wapens heeft ontvangen van de Verenigde Staten. De andere groep strijders is gekleed in het zwart en voert het logo van Jabhat al-Nusra, de officiële tak van Al-Qaida in Syrië en een zeer invloedrijke beweging op het slagveld. Beidde groepen hebben de handen echter ineengeslagen om het regeringsleger te stoppen, maar vertrouwen doen ze elkaar zeker niet. Hanano is in het najaar van 2014 een frontgebied geworden, en de vluchtelingen in de wijk weten wat dat betekent. Nacht na nacht klinken vanaf de randen van de wijk de geluiden van vuurgevechten en tankgranaten. Soldaten van het regeringsleger proberen de wijk af te snijden van de Turkse grens in het noorden, zodat ze de burgers en strijders in Hanano en andere oppositiewijken uit kunnen hongeren. Zo nu en dan bereiken hulpmiddelen de beschoten wijk, maar het is nooit genoeg. Doctors en hulpverleners worstelen met de gewonden en moeten patiënten opgeven die ze onder normale omstandigheden gemakkelijk hadden kunnen redden. Nabestaanden huilen bij de graven van jongetjes, oma's en neven. De oorlog eist ook hier haar zware tol.

Hanano is slechts een van de tientallen voorbeelden van Syrische dorpen en steden die in het conflict gevangen werden. Intussen zijn er meer dan tweehonderdduizend doden gevallen en zijn miljoenen Syrische burgers dakloos. De oorlog heeft zich bovendien verspreid naar het buurland Irak, waar het drama van moorden, vluchtelingen en beschietingen zich herhaalde. Ook in Libanon nam het geweld snel toe, hoewel het daar ingekaderd bleef omdat de regering en het leger nog brede steun genoten onder de bevolking. Dit boek beschrijft hoe een opstand van burgers

en activisten in Syrië binnen vier jaar kon ontaarden in een regionale oorlog tussen bevolkingsgroepen, religieuze sekten en talloze milities. Dit boek begint haar verhaal in 2011, aan de vooravond van de opstand in Syrië tegen president Bashar al-Assad. Langzaam maar zeker breidt dit boek zijn verhaal ook uit naar Irak en Libanon, en naar de omliggende landen. De eenvoudige maar ambitieuze bedoeling van dit boek is om u als lezer een compleet overzicht te geven van de ontwikkelingen in Syrië, Libanon en Irak sinds 2011. Ik hoop, als schrijver, dat u na het lezen van dit boek een duidelijker beeld hebt van wat er zich in het Midden-Oosten afspeelt. Wie zijn de Islamitische Staat? Waar ligt Kobani? Wat vindt Rusland van president Assad? Hoe gaan de Iraakse Koerden om met de oorlog? Al dit soort vragen zullen hier beantwoord worden. Ondanks de duistere en vaak grimmige zaken die worden beschreven op de pagina's van dit boek, wens ik u toch veel leesplezier, en wil ik u hier bedanken voor het kopen van dit boek.

Marcel Kramer,
2015

Inleiding

Schaakspel in de Levant

In 2011 begon de Syrische burgeroorlog. Aanvankelijk was er sprake van een volksoptocht tegen een dictator: Bashar al-Assad. Het regime van president Assad reageerde op de opstand door het leger in te zetten. Duizenden mensen werden door kogels gedood, weggevoerd naar martelgevangenis of gedwongen om onder te duiken. Meer en meer soldaten en burgers namen de wapens op om hun huis en haard tegen het regeringsleger te beschermen, waardoor de opstand in een gewapende strijd transformeerde. Hiermee steeg ook het aantal dodelijke slachtoffers enorm, tot boven de tienduizend. Internationale media toonden beelden van burgers die op straat door soldaten werden neergemaaid. Activisten verspreiden via sociale media beelden en video's van betogers die in de gevangenis van het regime werden gemarteld voor informatie, of gewoon voor de lol. Anderzijds beschuldigden aanhangers van het regime de oppositie ervan dat zij aanslagen en bloedbaden hadden aangericht in dorpen en wijken die trouw waren gebleven aan het regime. De burgeroorlog verspreidde zich in 2012 over grote delen van Syrië en kreeg onder andere de grote steden Homs, Aleppo, Daraa en Damascus in haar greep. In de chaos van de oorlog werden buurten van elkaar gescheiden voor frontlinies, werden families uiteen getrokken en sloegen tienduizenden mensen op de vlucht. De oorlog in Syrië draaide uit op een humanitaire catastrofe. De internationale gemeenschap greep echter niet in. Ondanks lange discussies in de Veiligheidsraad konden de grootmachten van de wereld niet tot een duidelijk standpunt komen. De

Verenigde Staten en veel westerse landen eisten dat president Assad zou vertrekken, terwijl Rusland en Iran juist president Assad zagen als een bolwerk tegen extremisme en chaos in de regio. In hun ogen moest de Syrische president en zijn bewind op de een of andere manier betrokken worden bij een overgangsregeling of bij onderhandelingen over de toekomst van Syrië.

Maand na maand ging de strijd door, en breidde zich steeds verder uit. Zowel de oppositie als het regime van president Assad gebruikten steeds verschrikkelijker wapens. Beidde partijen blokkeerden hulpgoederen en wegen naar vijandige gebieden. Het regime gebruikte tevens in toenemende mate haar luchtmacht om bombardementen uit te voeren op dichtbevolkte gebieden waar opstandelingen zich schuilhielden. De strijd in Syrië trok tevens groeiende aantallen radicale strijders aan uit de Arabische wereld en daarbuiten. Deze strijders sloten zich in naam van de heilige islamitische oorlog, de jihad, aan bij radicale groeperingen zoals Al-Qaida. Hierdoor konden deze groepen groeien qua kracht en invloed. Andere rebellen organiseerden zich in steeds veranderende netwerken en coalities die nooit erg lang bleven bestaan. Van een verenigde Syrische oppositie was nooit sprake. In deze chaos was het niet verwonderlijk dat extreme misdaden tegen de menselijkheid, massale wetsovertredingen en gruwelijke slachtpartijen gewoon werden. Wat men in 2011 nog als een verschrikkelijke misdaad zag, behoorde voor veel Syriërs in 2014 gewoon tot het dagelijkse leven. Ondertussen was de strijd hopeloos complex geworden. Het regime vocht tegen de rebellen, maar die rebellen waren onderling verdeeld in seculieren en Islamisten, en bovendien vaak ook nog langs etnische lijnen. De Syrische Koerden hadden hun eigen weg ingeslagen en in sommige gebieden een autonome ministaat opgezet met een eigen leger en bestuur. Intussen nam de invloed van radicale

jihadisten toe en begonnen zich in sommige Syrische dorpen en steden schaduwstaatjes te ontwikkelen met een radicale islamitische wetgeving. In deze gebiedjes werden Sharia-rechtbanken opgebouwd en werd de vrijheid van meningsuiting – een van de speerpunten van de oorspronkelijke volksopstand – met handen en voeten gebonden. Kritische geluiden werden tot zwijgen gebracht door de jihadisten, vaak met harde hand, om een voorbeeld te stellen aan de lokale bevolking. Het aantal vluchtelingen kwam boven de drie miljoen uit en bleef alsmaar stijgen, mede omdat aan het geweld in het land geen einde leek te komen. Internationale pogingen om een staakt-het-vuren tot stand te brengen mislukten, vaak zelfs op lokaal niveau.

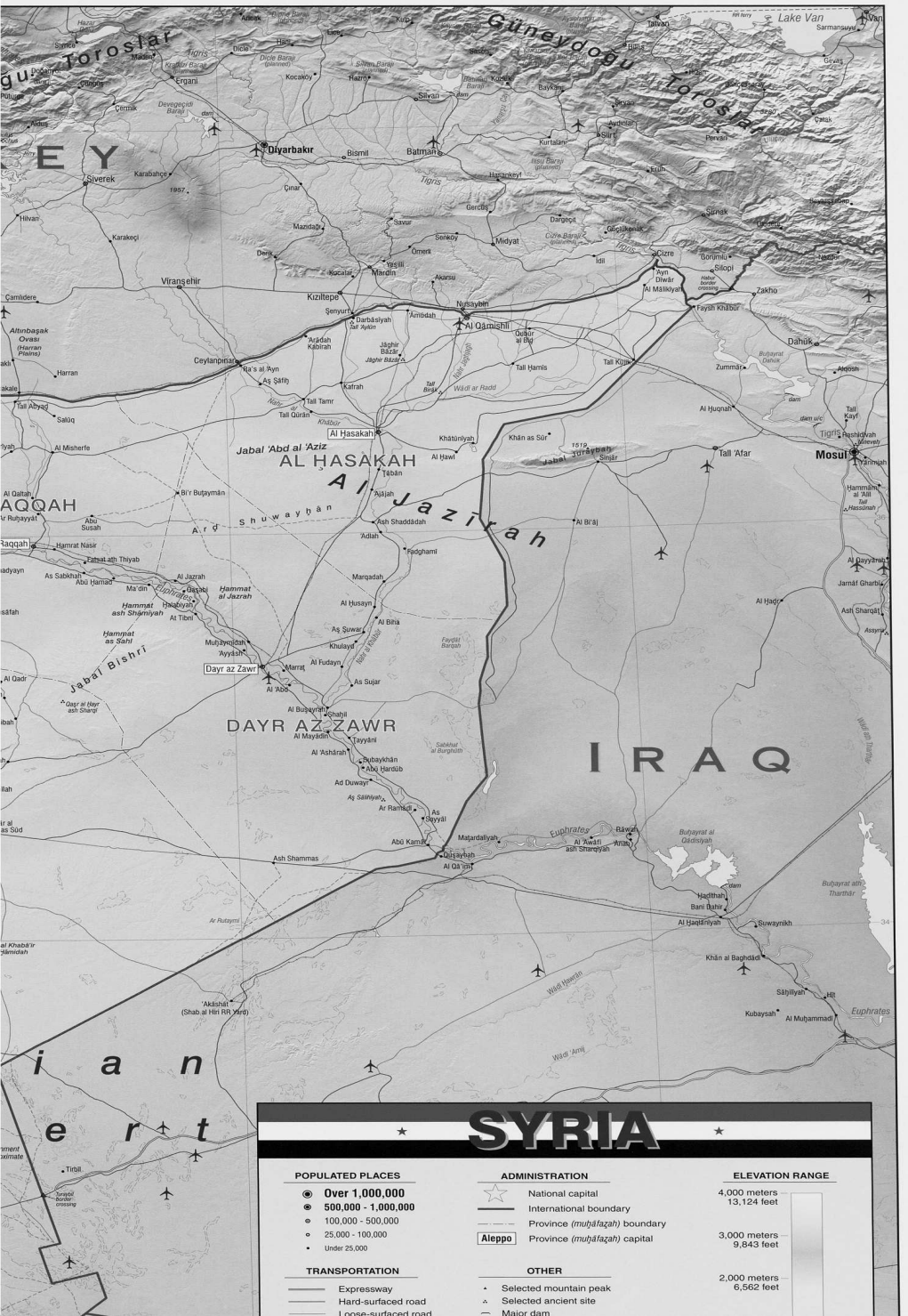
In 2013 sloeg de strijd over naar Irak, waar radicale strijders van ISIS actiever werden. Irak zelf werd geplaagd door interne tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen, een wankelende economie en een democratie met grove kinderziektes. Sinds de terugtrekking van de laatste Amerikaanse troepen in 2011 was het land afgegleden naar een staat van burgeroorlog en aanslagen. De centrale regering in Bagdad werd door een aanzienlijk deel van de bevolking niet erkend, noch serieus genomen als gesprekspartner. In dit klimaat konden bewegingen als Al-Qaida en ISIS steeds steviger voet aan de grond krijgen in zowel Irak als in Syrië, en werd de grens tussen deze twee landen steeds minder duidelijk. In de praktijk bewogen wapens, geld en strijders zich in toenemende mate heen en weer tussen Irak en Syrië, en ontstond er een groot regionaal conflict. Sinds het voorjaar van 2014 wordt de strijd in zowel Syrië als in Irak dan ook steeds meer gedomineerd door radicale islamitische groeperingen. Aanvankelijk waren deze groeperingen de burgeroorlogen binnengekomen als splintergroeperingen, maar gaandeweg wisten zij steeds meer invloed, financiën, wapens en strijders aan te trekken. Hun radicale boodschap sloeg bij

een deel van het volk aan toen niemand anders hen hielp. Vandaag de dag controleert de Islamitische Staat grote delen van Syrië en Irak, en heeft zij zich ook verspreid naar Libanon en Libië. Andere radicale groeperingen als Jabhat al-Nusra en Ahrar al-Sham domineren de rebellenbeweging in het westen van Syrië. De gematigde groepen binnen de oppositie zijn steeds verder teruggedrongen, en hebben alleen in het zuiden van Syrië nog een duidelijk overwicht. Het regime aan de andere kant is in de loop van 2013 en 2014 steeds afhankelijker geraakt van sjiitische bondgenoten uit het buitenland: de Libanese beweging Hezbollah, Iraakse strijders en huurlingen uit onder andere Iran en Afghanistan. Het is mede dankzij deze groeperingen dat het regime terrein heeft kunnen heroveren op de oppositie, hoewel een eindoverwinning nog ver weg is en alles behalve zeker.

In deze regionale knoop wierpen de Verenigde Staten en haar bondgenoten – waaronder ook Nederland en België – zich in het najaar van 2014. Intussen voert het Westen een luchtoorlog tegen ISIS, en bereiden de Verenigde Staten zich voor op het trainen van duizenden Koerden, Syrische opstandelingen en Iraakse soldaten om de jihadisten terug te dringen. Hoewel daarbij lokaal (zoals in Kobani en in Iraaks Koerdistan) successen zijn geboekt, heeft de oorlog nog niet veel opgeleverd. ISIS is nog steeds oppermachtig in een gebied dat ongeveer vijf keer zo groot is als Nederland, en ruim zeven miljoen inwoners telt. Nog steeds verdient de beweging honderdduizenden dollars per maand aan losgeld, afpersing en illegale oliehandel. Bovendien is er nog steeds geen duidelijke oplossing gevonden voor de Syrische burgeroorlog, omdat de oppositie niet verenigd is en het regime weinig concessies wil doen nu haar soldaten op het slagveld overwinningen boeken. Daarnaast speelt er

nog de slepende kwestie van de duizenden internationale jihadisten die in Syrië en Irak vechten, en die een groot gevaar vormen voor hun thuislanden. Nederlandse jihadisten die terugkeren uit Syrië worden – terecht of onterecht, daarover doet dit boek geen uitspraak – gezien als terroristen. Overal nemen regering voorzorgsmaatregelen om terroristische aanslagen van teruggekeerde Syrië-gangers te voorkomen. Als er een ding duidelijk is geworden sinds 2011, dan is het wel dat het conflict in het Midden-Oosten nog lang niet opgelost is, en dat de schokgolven van dat conflict wereldwijd hun invloed hebben op landen, samenlevingen, de economie en de besluiten van politici van allerlei ideologische achtergronden. Ondertussen gaat het leed voor de bevolking van Syrië en Irak onverminderd door.

1

De geschiedenis van Syrië

Syrië is een van de oudste bewoonde gebieden ter wereld. Al omstreeks 9000 v. Chr. leefden er in Syrië mensen in dorpen, die zich in leven hielden door middel van landbouw in de rivierdalen en veeteelt. Deze mensen ontwikkelden in de loop der tijd de eerste culturen ter wereld. Steden ontstonden voor het eerst in Irak en Syrië. Dit gebied werd gezamenlijk aangeduid als de Vruchtbare Halvemaan, en speelde een uiterst belangrijke rol bij de ontwikkeling van de menselijke cultuur. In de loop der eeuwen evolueerde Syrië van een christelijk gebied binnen het Romeinse rijk tot een belangrijke pijler van de islamitische beschaving in het Midden-Oosten. Sinds 1918 bestaat Syrië als natie, en heeft het gebied een turbulente ontwikkeling doorgemaakt. De Syrische burgeroorlog is daarvan slechts de laatste stap in een reeks.

Syrië in de klassieke oudheid

Al ongeveer in 10.000 v. Chr. werd Syrië bewoond door mensen die langzaam maar zeker overgingen van een bestaan als jagers en verzamelaars naar landbouwers. Er verschenen dorpen met steeds sterker gelaagde samenlevingen, waar priesters en koningen een steeds grotere rol kregen. Deze dorpen groeiden in de loop der eeuwen uit tot machtige steden die elkaar bestreden om macht, land en eer. Er ontstonden ministaatjes die elkaar bestreden. Koningen kregen een steeds grotere greep op de samenleving en begonnen zich een goddelijke rol op te spelen, waardoor religie en politiek steeds inniger met elkaar verweven raakten. De staten groeiden bovendien en werden steeds groter. Het schrift, ambtenaren en een stand